

IDAZLEAREN HERIOA

(Bi ekitaldiko komedia)

Imanol Elias.

Banaketa

- MARTIN: Idazlea.
EULALI: Idazlearen emaztea.
KARMELE: Neskamea.
ON LINO: Sendagilea.
BIXENTE: Idazleak sortutako pertsonaia.
NIKAXI: Idazleak sortutako pertsonaia.
JOSE: Idazleak sortutako pertsonaia.
ANASTASI: Idazleak sortutako pertsonaia.
ON TIBURZIO: Idazleak sortutako pertsonaia.
KOLDO: Idazleak sortutako pertsonaia.
TXOMIN: Eulaliren maitalea.
UDALTZAINA I eta UDALTZAINA II, hitzik gabekoak.

Gertaera, edozein garai eta tokietan.

LEHENENGO EKITALDIA

Idazle baten etxeko langela bat, bertan direla mahai eta eserlekuak. Guztia txukuna agertuko da.

Ikuslearen ezkerretara etxeko beste gelatarako sarrera eta eskuin aldera berriz kanporako atea.

Gertaera gaurkoa.

I

LINO eta EULALI

LINO.—(Antzeztokia inor gabe dela, etxe barrutik agertuko da, Eulali bere ondoren duela). Egunetik egunera txepaltzen dijoela esan behar!

EULALI.—Gaur hala ere, zerbait argiagoa da.

LINO.—Ez dakit bada... Pentsatzen naiz oraintxe, bisitzeko gogo gehiegirik ez duela zure senarrak. Hartzen den bitamina horiek honuzkeroz zerbait indartu behar zuten. Baina, zure senarrari indarrak gutxitzen ari zaizkio. Gogorra da sendagile batek honela hitzegin behar izatea, baina egia esan, aurrerapen gehiegirik ezin dezaket eman.

EULALI.—Zer egingo dugu bada.

LINO.—Esan diteke, beraren odol guztia pozoitua duela eta sendagaiak ezin diotela aurka egin. Bere gaisotasuna gehitzen doa nere aldetik ahaleginak egiten baditu ere horrela ez izateko.

EULALI.—Ondo dakit nik, nortaraino saiatzen zaren berarekin eta la-saitu zaitez. Ezin denean, alferrik da...

LINO.—Ez dezala behintzat egun osoa ohean egin. Jeiki dadila eta une motz batzuk bada ere egin ditzala eseririk. Horrela egiten ez badu, zeharo gogortua geldituko da berehala.

Bihar etorriko naiz berriro eta zerbait hobetoago ez bada, sendagintza etxe batetara eramatea egokia izango da.

EULALI.—Bai, bai. Joan zaitetz lasai... Bihar hitzegingo dugu gai horretaz.

LINO.—Gabon bada eta bihar arte. Eta esan dizudana... Jeiki dadila zerbait.

EULALI.—Bai, oraintxe bertan... Gabon ondo igaro. (Alde egiten du Linok kanpoko atetik). Lan ederrak emanten ari duk behintzat nere senar arlote hori! Eskerrak egun askotan ez duen orain den eran jarraituko. (Joango da etxe barrurako atera eta deitu). Karmele! Ekarrri zaidazu berokia! (Eserleku baten gainean den boltsa hartuko du eta eseririk, aterako ditu bertatik ispilu bat eta ezpainlapitza, hitzegiten duen bitartean dotoretzen dela). Hamabost urte ederrak igaro dizkiat bada horren ondoan! Sekula egun pare bat igarotzera inora joan ezinean eta etxe zuloan sarturik. Bera, beti idazten... Hori baina antzerkigile hoberik ez bagendu Euskal Herrian, ederrak ginduzkek edozeinen aurrean azaltzeko! Berak idatzitako azken antzerkia aurkeztu zenean nik igaro nuen lotsa oraindik ere gogoan dut. Lau katu besterik ez ginen eta antzerki erdirako guztiak alde egin zuten antzokitik. Aurkezpena bukatu zenean, bera eta ni, alkarri begiratuta zer esan ez gendekiela. Hori gertatu zela orain dira sei urte eta ordutik honera ere zenbat idatzi duen berak bakarrik daki. Eskerrak, beste nunbaiten aurkitu dudan galdua nuen alaitasuna, bestela honuzkeroz zuhaitz batetik zintzilik nintzan... (Gordetzen ditu ispilua eta ezpainlapitza boltsan eta ondoren zutitu). Baina, zertan ote da hoinbeste denboran Karmele? (Hurreratuko da etxe barrurako atera). Karmele! Ekarriko al didazu eskatu dizudana? (Beretzat). Neskame hau ere, bere etxean izango zen lanean azkarra! Guren behintzat...

II

EULALI eta KARMELE

KARMELE.—(Agertuko da etxe barrutik, berokia eskuetan duela). Nagusiari laguntzen nintzen eta bi gauza batera egitea ez de erreza.

EULALI.—(Kendurik berokia). Zenbaitentzat, banaka egitea ere ez. Jeiki al da nere senarra?

KARMELE.—Bai. Berehala da hemen.

EULALI.—(Jantziko du berokia eta boltsa harturik alde egiteko asmoan da). Gaur ere nahiko du zerbait idazten jardutea eta lagundu zaiozu honuntza etortzen. Sendagileak esan duenez, ongi etorriko zaio eserita gotea eta egon dadila bertan nahi duen bitartean.

KARMELE.—Ondo da.

EULALI.—Zihur asko, berandu etorriko naiz eta aspertzen denean, lagundu zaiozu berriro oheratzen. Eta ez ahaztu oherakoan senda-gaia ematea.

KARMELE.—Jakingo banuke nun utzi duzun gaur ekarri dudana...

EULALI.—Gaur ekarri duzun hori ez zaio eman behar. Sukaldeko ar-mairuan duzu alpalditxotik hartzen dena eta beti bezala bertatik eman zaiozu.

KARMELE.—Sendagileak zertarako agindu du bada...

EULALI.—(Haserre) Eman zaiozu esan dizudan horretatik eta kito! Ikasi zazu behin, agindutakoa betetzen.

KARMELE.—Ondo da, ondodo da... Horrela egingo dut.

EULALI.—Ez behintzat inoiz ezertxo esan gabe. Baduzu garaia jakiteko, etxe honetan nik ematen ditudala aginduak.

KARMELE.—Eta nik, guztiak bete.

EULALI.—Tira, tira! Ez dut berriketan jarduteko denboratik. Bihar la-saiago garbituko ditugu kontuak. Egin zazu guztia esan dizudan bezala... (Alde egiten du kanpoko atetik).

KARMELE.—(Bakarrik gelditzean, Eulalik bezala Hitzeginaz). Egin zazu guztia esan dizudan bezala. Badakizu etxe honetan nik ematen ditudala aginduak. (Bere eran hitzeginaz). Bai horixe! Noiz-baiten mutututa geldituko balitzake! Panpina bat izango banintzake bezala ibiltzen nau etxe honetan sartu nintzen unetik! Gainera, herri osoan pentsatzen dute ez dela emakume hau bezalakorik... Ederra duk hori etxea gobernatzeko! Senarra duen eran utzita joan gaur ere hori, asko lotsatu gabe, bere maite berriarena! (Mahai gaineko gauzak txukunduaz). Etxean baino denbora gehiago egiten du aspalditxoan, goiko etxebizitzan. Gainera jendeak pentsatuko du, hementxen dela etengabe senarra zaintzen...

Beraren ordez ni, astegun eta igandez etxetik irten gabe. Horrelako emakumeak zigortu egin behar litzazkete! Zigortu, bizkar hezurra hautsi arte!

III

KARMELE eta MARTIN

MARTIN.—(Agertzen da gaisorik etxe barrutik. Batatxo bat eta abarketak ditu jantziak, makila bat eskuan). Lagundu zaidazu, Karmele.

KARMELE.—(Lagunduko dio). Barkatu zaiduzu nagusia. Mahaia txukuntzen ari nintzen eta...

MARTIN.—Ez dio ajorik. Lagundu zaidazu mahai ingurura. Oraindik ere idazteko ere dudanez, zerbait egin nahi nuke.

KARMELE.—Hor eseri nahi duzu orduan?

MARTIN.—Bai, bai. Sendagileak eman didan sendagai horrek izugarrizko logurea emana badit ere, ez nuke hahi ezer idatzi gabe gelditu. (Esertzen lagunduko dio Karmelek). Alde egin al du nere emazteak?

KARMELE.—Oraintxe irten du bai. Zerbait egin beharra duela eta...

MARTIN.—(Eseririk). Aspalditxoan, gehienez egin behar izaten du zerbait. Ia bera ikusteko erarik ere ez dut izaten. Eskerrak zuri, Karmele. Ez dakit bestela nolatan konponduko nintzaken.

KARMELE.—Zueri laguntzeko nazute etxean.

MARTIN.—Horrela da bai. Baina, nere emazteak egin beharrezko lanak ez dituzu gutxi egiten. Eskerrik asko.

KARMELE.—Tira, nagusia...

MARTIN.—Eskerrik asko, bai. Eta orain, utzi nazazu, zerbait idatzi dezadan. Lotaratu baina lehen, nere antzeki berria aurrera nahi dut.

KARMELE.—Zerbait behar baduzu behintzat, deitu kasai.

MARTIN.—Deituko dizut. (Alde egiten du Karmelek etxe barrura eta

Martin zerbait idazten hasiko da). Eseri aurrez nituan ideiak ihes egin zidatek. (Idazten jarraituko du). Ezin diat ezer egokirik idatzi! Ezer ez! (Idazten zen papera eskuartean biribildu eta botatzen du lurrera). Gogorra duk gertatzen zaidana! Ohean naizela, loak hartu aurrez, ideiak gainezka eta hasten naizenean zerbait idazten! guztiak ihesi. Lehen idatziak ditudan antzerkiak lan gutxiago eman zidateken oraingo honek baino. (Idazten hasiko da). Burua lertu bahar zaidak une batetik bestera! Baina, nere azken antzerki hau bukatu gabe ez diat gelditu nahi. Idazten jarraituko du une motz batetan eta ondoren, idatzia duenari begira hitzegindo du). Egin dezagun kontu, Jose kalera bidali dudala nes- kamearen bila, alderdi honetatik... (Antzeztokiko ezkeraldetik esan nahiko du). Orain orduan, nolatan agertuko duk bada etxe barrutik? (Zutituaz poliki). Leihotik sartu ez baduk... (Egon ezinik da mahai inguran). Izan ere, neskamea zertarako bidali dut exetik? Holatan utziko diat bada, antzeztokia inor gabe? Ederra idazten ari nauk oraingoan ere! (Geldiuneak egingo ditu pentsatuaz). Aita zaharra berriketan jartzen ez badut Jose-rekin eta honek kalera alde egitean, aita zerbait esaten jarraitu dezala... Horrela ordea, antzerkian agertu behar duten pertsonaiak mugarik ez ditek! (Egonalditxo egin ondoren). Eta, aita zaharraren orde, biloba agertzen badut? (Eseriko da). Ia horrela zerbait itxurazkoa egiten dudana... Izan ditekek bide egokia pertsonai gehiegi sortu gabe... (Idazten hasiko da). Biloba sortzen badut ordea, gutxienez hiru orduko luzera izango dik nere antzerkiak! Bi hitz egiteko bakarrik ezin sortuko diat pertsonai berria! (Biribildu eta botatzen du papera lurrera). Hau duk hau, ezer asmatu ezina! Kaka zaharra! (Mahai gainean dituen paper guztiak botatzen ditu lurrera haserreturik). Egin dudana guztiak ez dik ezer balio! Guztia alferrikakoa! Berriro hasi beharko diat edo zoratuko nauk bestela! (Idazten hasiko da). Oraintxe lertzeko zorian diat burua! Gai itxurazko bat ez ote dut asmatuko antzerkia idazteko? (Jarraituko du zerbait idazten). Hau duk komeria! Orain dudana bezalako une ilunik ez diat izan sekula! Bizitzeko dudana une motz honetan, ez ote diat bada antzerki bat idatziko? Gaur bezalako argialdia izaten badut... Ametsetan naizela zerbait sortzen ez bazait, alferrik nauk! (Ahaurrasiak egingo ditu une honetatik aurrera). Ez diat asko behar une honetan lo hartzeko ere... Orain dudana ganorarekin ez diat antzerkirik berehalakoan sortuko... (Poliki hitzeginaz jarraituko du, burua makurturik mahai gainera, loak hartua gelditzeko) Kaka zaharra! Ideia guztiak ihesi... Ezer egokirik bururatu ezin... Indar gabe... Loa nagusi... Alferrik nauk... (Lo hartzean Martin-ek, antzeztokiko argiak ere gutxituko dira).

IV

MARTIN, BIXENTE eta JOSE

BIXENTE.—(Agertuko da etxe barrutik egoki jantzia). Gaurkoan ere berdin! Noizbaiten bururatuko al du honek antzerki egokirik? (Martin-i begiratu ondoren, etxe barrura deituko du). Jose! Jose! begiratu zaiok gure sortzaileari!

JOSE.—(Lanerako ibili ohi den buzo horietakoa izango du soinean eta agertuko da etxe barrutik). Zerbait isiliago deituta ere, entzun ezin ez diat oraindik.

BIXENTE.—Ikusten al duk gaurkoan ere zer gertatu zaion? Hau duk hau sortzaile duguna. Nahi eta ezin! Hau duk idazlea...

JOSE.—Beste askoren antzekoa.

BIXENTE.—Gaur ere, bere antzerkia bukatu ezinean gelditu duk. Urte erdia bai, hasera eman zion egunetik... Oraingoan, nik agertu behar nuen bezala, eta... Etxeko nagusia alajaina! Etxeko nagusia!

JOSE.—Eta nik ser?

BIXENTE.—Hi, isilik! Honek idatzia duenez, hik mutua izan behar duk azken antzerki horretan.

JOSE.—Mutua? Ni mutua? Deabru madarikatua! (Belaunikaturik, lurrean diren paperetan begira hasiko da). Ez diat sinisten!

Hori egingo ote zidak bada arlote honek?

BIXENTE.—(Hankakin zapaltzan ditu Jose-ren ondoan diren paperak).

Horrela duk eta kito! Ni nauk etxe honetako nagusi sortutako pertsonaia eta nere esanetara egon behar duk. Gainera une honetatik aurrera hitzik gabe.

JOSE.—Ederra kontua! (Zutituaz haserre). Baina, zer uste dik arlote honek?

BIXENTE.—Iso! Baina, ez al duk ulertzen? Mutua! Mutua izan behar duk! Hitzik gabea! Orain ikusten diat garbi, nolatan ezin izan duen gure sortzaileak antzerkia bukatu. Nolatan bada, hi bezalako pertsonaia sortuta? Orain gaisorik dela, asko behar ez badik ere, es-

kerrak eguneroko ogia antzerki bidez ez duen eskuratu behar...
Bestela, gozeak hil.

JOSE.—Ederra kontua!

BIXENTE —Ixo!

JOSE.—Hau... (Orro eta keinuen bitartez adierazi nahiko dio, jo egingo lukela Martin).

BIXENTE —(Pozik). Horrela! Horrela egin behar duk! Mutuak, mutu... Nagusiak, nagusi... Orain gaituk idazleak sortutako pertsonaiak bezala.

JOSE.—Ederra kontua!

BIXENTE.—Iso! Nagusia naizen ezkeroz, argi ibiltzea hobe izango duk, edo bestela... Gainera, gutxiago nekatuko haiz hitzik gabe... Tira, geldituadi hemen, sortuta dituen beste pertsonaiak aurkitzen ditudan bitartean. Berehala nauk... (Kanpoko atera dioa).

JOSE.—(Orroak eta keinuak eginaz, etxe barrura joateko esaten dio).

BIXENTE.—Baina, erotua al haiz zeharo? Ez al diok entzun idazleari, neskamea kalera bidali duela?

JOSE.—(Jarraituko du orro eta keinuen bidez, etxean dela norbait esan nahirik).

BIXENTE.—(Jose-rena inguratuaz haserre). Lukainka beltza! Mutua ezezik, erotua ere bai alajaina! Hi sortzean, labazamorra sortu bazuen hobe. Baina, nolatan izango duk bada neskamea etxean, kalera bidalia badu?

JOSE.—(Lehen bezala jarraituko du, argitaratu nahirik, neskamea ez baina beste norbait dela etxean).

BIXENTE.—Baina, esango al didak behin batez nor den hor barruan?

JOSE.—(Berdin jarraitzen du, orroak eta keinuak eginaz).

BIXENTE.—(Haserre bizian). Nork dek hor barruan? Esan zaidak agudo mesedez!

JOSE.—Baina, zertan gelditzen gara? Mutua nauk edo hitzegin behar diat?

BIXENTE.—Orain behintzat hitzegin zak agudo edo lertuko nauk, bestela!

JOSE.—Esango al didak etxekoandrea nun den? Hirezat sortu duen emaztea nun aurkitu behar duk bada etxean ezezik?

BIXENTE.—Neskamea kalean ordea...

JOSE.—Ederra kontua! Sortu orduko, ez zaidak behintzat esango, neskamea gehiago maite dukela emaztea baino...

BIXENTE.—Isilik egonadi mesedez!

JOSE.—Ederra kontua!

BIXENTE.—Iso!

JOSE.—Baina, zertan gelditzen gara? Hitzegin behar diat edo mutua jarraitu?

BIXENTE.—Betirako mutututa eta kito!

JOSE.—Ederra kontua! Batzutan mutua... Hik nahi izatean, hitzegin... Ez arranoa! Ez diat berriz, horrelakorik egingo! Une honetatik aurrera, betirako mutua eta konpundu nahi duken bezala.

BIXENTE.—Nagusia naizen ezkeroz, nik dudan eran jokatuko duk.

JOSE.—Ederra kontua!

BIXENTE.—Iso! Ez da hitz erdi bakar bat ere une honetatik aurrera! Gutxiago oraindik, behin eta berrik esaten duken “ederra kontua” edo bestela neurriak hartu beharko dizdiat. Egonadi hemen. Nere emaztea etxean bada, berehala nauk bera ikusi ondoren... (Alde egiten du etxe barrura eta berehala ontzi eta marmita zarata entzungo da bertan). Ai!

JOSE.—(Algaraz). Ja, ja, ja! Hartu izango dik muturrekoren bat etxeko nagusiak! Besterik ez ziren merezi! Jarri hemen, arro-arro egin da oilarra bezala eta... (Martin-en ondora joango da). Hiri emango nikek, berak hartu duen muturrekoaren antzekoa! Nork pentsatu dezake arlote hori nagusitzaz jartzea antzerki bat sortzean? Ez duk harritzekoa, orain idatzi ezinean izatea... Baina, hik uste al duk jendearen aurrean zorakeriak egiteko gogoia dudala? (Belaunikatuko da eta lurrean diren paperak ikusten hasiko da). Mutua izatea gutxia ez dela gainera, beste horren haserreak entzun behar? Nagusiaren emaztea eta horrezaz gain neskamea ere bai. Neretzat berriz, ezer ez! (Irakurriaz. “Bixentek, samurki helduko dio Itziar-i gerritik. Benetan nazu zorionez betea, nere emazte maitea. Urteak, egunak bezain motz

egiten zaizkit zure ondoan...” (Eskuetan ditun paperak botako ditu haserre). Hik idatzitako antzerkietan, batzuk horrela diren bitartean, ni mutua... Mutua... Neretzat zer? Zer idazten duk? (Berriro, lurrean diren paperai begira da. Irakurriko du). “Alde hemendik Jose, emango diat bestela ostikadaren bat galanta!” (Zutituaz, botako ditu paperak lurrera). Horrelakoxe zorakeriak! Batzuk eta besteak txotxolotzat harturik, guztiak beren ingurutik bidaltzen nautela... Jendearen aldetik, sekula txalorik jaso ezinezko pertsonai arlotea! Batzutan erdi mozkor eta bestetan hanka baldar edo erdi itsua... Oraingo antzerkian berriz, mutua... (Eserleku bat harturik, Martin-en aurrez aurre eseriko da). Baina, alferrik ibiliko haiz ordea. Ez duk dirurik eskuratuko, ni era horretan antzerkian agertzen naizen bitartean. Ez horixe! Gainera, oraingo hau bukatzen kostatu behar zaik... Idazle arlotea! Ia hanka luzatu duk beste mundurako bidea hartzeko eta oraindik ere honelako pertsonaiak sortzen dituk...

V

MARTIN, JOSE eta ANASTASI

ANASTASI.—(Agertuaz kanpoko atetik, neskame itxura duela eta maleta batekin). Ez al duk ezer hobegorik egiteko, gure sortzaile arlote horrekin hitzegitea baino?

JOSE.—Berriro ere hi? Orain ere, neskametzarako aukeratua?

ANASTASI.—(Haserre). Berriro ere neskamea! Oraintxe gandorreraino egina nauk! Lehengo antzerkietan, izena bada ere egokia izan diat... Oraingoan, ez da hori ere!

JOSE.—(Zutitutaz). Oraingoan, Salustiana edo horrelakoren bat ezarri al din?

ANASTASI.—Salustiana ez, zihur asko gogoratu ez zaiolako arlote horri. Nolanahikoa duk bada, Anastasi ere...

JOSE.—(Barrez). Anastasi? Lotsa gutxi!

ANASTASI.—(Jotzeko keinu eginaz). Emango diat... Nere izenarekin txisteren bat egiten baduk, hartuko duk sekulako muturrekoa!

(Martin-en ondora joaten da). Baina, hik uste al duk hau, burutik osatua dela?

JOSE.—Haundiagoak egingo ez balituzke! Duen gaisotzak erotua din zeharo. Gainera, hirea ez dun ezer...

ANASTASI.—Ez dela ezer diok? Honek idatzia dituen antzerki guztietako neskamea nauk. Beste pertsonai gustien haserreak negan ditudala beti. Anastasi, zoaz sukaldera eta ekarri zaidazu baso bat ur... Anastasi, zoaz agudo kalera eta esan zaiozu... Baina, ez al da konturatzen hau, era guztietako pertsonaia izan nintekela?

JOSE.—Hori ez den ezer emakumea!

ANASTASI.—Zoaz eta ekarri zaidazu agudo kilo bat xerra... Joan zaitetz haruntz eta zatoz honuntz. Antzerki guztietan gelditu gabe, alde batera eta bestera.

JOSE.—Hori ez den ezer emakumea!

ANASTASI.—Guztien aginduak bete ezinean ibiltzea ez dela ezer diok? Arlote hau bera jarriko nitek horrelako pertsonai batetan. Bakinabat erdi zoro baditut idazleen artean eta hau, okerrenatakoa dudarik gabe. Kaiola batetan sartuta egon beharrezkoa.

JOSE.—Hori ez den ezer emakumea!

ANASTASI.—Horregatik etorri nauk orain ere maleta handia hartuta. Neskamearen lana izango duk hori ere zihur asko... Honek bere antzerkietarako sortzen dituen pertsonai gehienak, eskuak patrikan sartu eta txistua joaz diren bitartean, neskamea beti lanean...

JOSE.—Hik Anastasi, lanik gabe ezin etsi!

ANASTASI.—(Haserre). Esan diat lehen ere, ez dudala txisterik nahi nere izenarekin. Emango diat bestela sekulako muturrekoa.

JOSE.—(Eserleku bat emango dio Anastasi-ri) Tire, lasaituadi. Orain idazten ari den antzerkian...

ANASTASI.—Ederra duk bada une honetan idazten jarduteko. (Eseriko da).

JOSE.—Orain ez, lo delako... Baina, idazten ari den antzerkian, hiretzat baina lan okerragoa aukeratu din neretzat, baldin behintzat aldatzen ez badu.

ANASTASI.—Baita zera ere!

JOSE —Orainartean bururatu duen pertsonairik okerrena bai. Itsusiak sortu dizkin behin baina gehiagotan neretzat...

ANASTASI.—Eta neretzat?

JOSE.—Hanka baldar, moskor, itsusi, eskale eta abar, azaldua naun jendearen aurrean. Narraz jantzita, barregarri... Eta oraingoan, mutua alajaina!

ANASTASI.—(Zutituaz). Zer?

JOSE.—Mutua! Hitz gabeko pertsonaia!

ANASTASI.—Itsura ederra duk! Orain baina isilago ibii beharko duk orduan.

JOSE.—Nik dudan ahotsa eta...

ANASTASI.—(Algaraz). Ja, ja, ja! Behin baina gehiagotan egon nauk pentsatzen, operak idazten dituzten horien pertsonai bat ematen dukela.

JOSE.—Anastasi, Anastasi.... Harpa jotzen ez hasi.

ANASTASI.—Baina, esan ez duk bada oraingoan mutua izan behar dukela? Zer egiten duk bada hizketan?

JOSE.—Ez al dun ikusten nun aurkitzen den honek idatzitako antzerkia? Hanka azpian ditun horri guztiak. Haserraldia izan duenean, bota dizkin guztiak...

ANASTASI.—Zer egiten diat bada nik maleta zahar horrekin? (Belau-nikaturik paperetan begira). Ez al du zerbatik aldatu?

JOSE.—Honek zerbait aldatu? Gaurkoan ez behintzat. Bi hitz, bata bestearen ondoren idatzi ezinean ikusi duenean beraren burua, bota dizkin paper guztiak lurrera eta berehala loak hartua gelditu dun. Esnatzean, beste antzerki bat berria idazten hasten ez bada, lehen bezalako pertsonai arloteak jarraitu behar guk...

ANASTASI.—On Tiburzio aldatzen ez bada...

JOSE.—On Tiburzio? Nor den hori?

ANASTASI.—Herriko apaiza eta etxeoandreaken laguna, zerbait aldatu ez bada. Honek idazten dituen antzerkietan agertu beharrezko pertsonaia.

JOSE.—Gure aldean mokadu gozoak egiten dituena gainera... Apaiz edo sendagile, gure ondoan, dotore...

ANASTASI.—Gure sortzaile hau baina arloteagorik...

JOSE.—(Etxe barrira begiraturik). Hemen den norbait... Alde egin dezagun agudo. (Kanpoko atetik alde egiten dute).

VI

MARTIN eta KARMELE

KARMELE.—(Agertuka da etxe barrutik eta bera agertzean, antzeztokiko argiak zerbait indartuko dira). Nolatan ez bada? Gehienez bezala, orain ere lo... Nere nagusiak duen irrikizioa idazteko eta ezin. Ikusten denez gainera, gaurkoan haserretu izango da zeharo paper guztiak lurrera bota dituenean. Hotzak kuskurtuta gelditu baina lehen ohera lagunduko diot... (Martin- en ondora joango da). Tira nagusia, hobe izango duzu oheratzea... (Zerbait astintzen du). Esnatu zaitez, nagusia...

MARTIN.—(Izaturik). Zer?

KARMELE.—Zer izango da bada? Ohean sartzea hobe izango duzula lehenbailen edo zeharo hoztuko zara bestela.

MARTIN.—Gaur ere, lo hartu dut...

KARMELE.—Bai bapo! Zerbait idazteko denbora izan baduzu hala ere...

MARTIN.—Gaur ezer ez. Gogoia bai zerbait egiteko baina ezer idatzi ezin. Izan ere, egunetik egunera txepeltzen ari naiz.

KARMELE.—(Martin-i zutitzen laguntzen dio). Tira, tira! Oraindik zarata ederrak atera behar dituzu! Baita ere, antzerki berri bat baino gehiago ere idatzi!

MARTIN.—Orain eskuartean dudana bukatzeko denbora izaten badut, ez da gutxi. (Zutitu eta Karmelek lagundurik abiatzen da etxe barrura). Baina, ideia guztiak ihes ditut azken egunetan. Behar bezalako pertsonaiak ezin ditut sortu...

KARMELE.—Bihar ere egun berri bat zabalduko du.

MARTIN.—(Nahigabez). Bai eta zihur asko nere emaztea etxeratu baina lehen. Ez da behintzat oraindik etorri izango...

KARMELE.—Ez. Oraindik ez da etorri. Baina, berarekin pentsatzen egon gabe sartu zaitez ohean eta lasaitu zaitez. Entzun duzu sendagileak zer esan duen... Gauza guztien gainetik, lasaitasuna behar duzula. Ez dakit batere on egiten dizun antzerkiko pertsonaiekin pentsatzen egoteak ere. Etxekoandreak utzi didan sendagaia hartu eta lo egingo duzu behintzat orain...

MARTIN.—Ez. Gaurkoan ez zaidazu eman sendagairik.

KARMELE.—Baina, hartu gabe sendatuko zarela uste al duzu?

MARTIN.—Bihar hartuko dut. Ez dakit sendagai horrek on egiten didan... Pentsatzen naiz gaitz egiten didala... Egund batez, bera hartu gabe gelditzeak ez dio ajolik...

KARMELE.—Etxekoandrea ordea...

MIREN.—Nahi duena esa dezala. (Alde egiten dute etxe barrura, eta argiak zerbait gutxitu).

VII

BIXENTE eta NIKAXI

BIXENTE.—(Une motz batetan, inor gabe izango da antzeztokia. Burua benda handi batekin estaliadu eta etxe barrutik agertzen da, ondoren Nikaxi duela). Hau duk burukoa hartu dudana! Zerualdeko izar guztiak ikusi ditut bapatean!

NIKAXI.—(Egokia da jazkeraz). Izan ere hontzi horiek ate ondoan utzi dituenak, izango du burua nunbaiten!

BIXENTE.—Oheratu den gure sortzaile horrek izango du errua. Burukoak hartzeko aukeratu ote nau bada etxeko nagusi? (Eseriko da). Ai! Hau da zartatekoa hartu dudana!

NIKAXI.—Esan didazun bezala, egia al da oraingo antzerkian zure emaztetzat egin behar dudala?

BIXENTE.—Horrela idatzia du, bai. Baina, begira zazu antzerkia nun aurkitzen den. Haserretu denean, paper guztiak bota ditu lurrera arrote horrek eta jakin zazu esnatzean zer egiteko asmoan izango den. Berria idazten hasten ez bada eta bertarako pertsonai berriak sortu...

NIKAXI.—Azkenengo antzerkian bezala, ez dezala pentsa erdi gorri-rik ibiliko naizenik jendearen aurrean... Ez horixe!

BIXENTE.—Lotsatu egingo zinen noski?

NIKAXI.—Lotsatu? Hori baino okerrago. Zeharo hoztu! Antzerkiko denbora guztian dardarka... Ederrak izan nituen bada ondorengo egunak!

BIXENTEO.—rain larrian bada ere gure sortzailea, asmatuko dizkugu pertsonai egokiak...

NIKAXI.—Bukatu dezala behintzat aurrena orain idazten den antzerkia. Noiz izango naiz ni bestela etxekeandrea bezala? (Belaunikaturik, paperak biltzen hasiko da). Behin izango itxurazkoa eta ez ote da behintzat bukatu gabean geldituko.

BIXENTE.—Zu eta ni itxurazkoak sortu baldin bagaitu ere oraingoan, ez duzu behintzat pentsatuko beste guztiak horrelakoak direnik?

NIKAXI.—Besteak, horkonpon!

BIXENTE.—Pertsonai bat oraingoan, mutua du sortua.

NIKAXI.—Mutua?

BIXENTE.—Mutua, bai. Zuk uste al duzu antzerki batetan pertsonai mutu batek zerbait esan dezakela?

NIKAXI.—Mutua bada, ez.

BIXENTE.—Arrasoin duzu. Gaizki egin dut galdera. (Zutituaz). Antzerki batetan zertarako da pertsonai mutu bat? Zer azaldu behar dio berak ikusleari? Zer egin dezake berak gure artean?

NIKAXI.—Isilik egon!

BIXENTE.—Jakina! Ezin hasiko da guztiekin berriketan mutua bada! Zuk ematen dizkidatzu azak!

NIKAXI.—(Zutituaz paper batzuk eskuetan dituela). Baina, zer egi-tendu maleta honek hemen? Nonbaitera alde egiteko asmoan al da gure sortzailea?

BIXENTE.—Norbaitek ekarri zaharra ez du. Lehen ez zen hemen...
Mutuak ihes egiteko asmoa ez badu...

NIKAXI.—Mutuak?

BIXENTE.—Ni zugana joan naizenean hemen gelditu da bera. Hase-
re zen benetan eta alde egiteko asmoan izango da.

NIKAXI.—(Maletaren ingurura joanaz). Berehala jakingo dugu nore-
na den.

BIXENTE.—(Deika eta beldur). Ez! Geldi! Ez ikutu mesedez!

NIKAXI.—Baina...

BIXENTE.—(Nikaxi-ri helduko dio besotik eta maletaren ondotik
urrutiratu). Geldi! Ez dezazula ikutu! Mutuaren haserrea ikusita,
nork daki zer izan diteken hor barruan? Lehergarri bat izateak ere,
ez nituzke batere harrituko.

NIKAXI.—(Beldurti). Arranoa! Ez da horrelakorik izango...

BIXENTE.—Nolanahikoa da bada mutuaren haserrea! Harritzen naiz
nolatan ez dion jarri bonba bat oraindik gure sortzaileari.

NIKAXI.—Orain den tokian, gelaren erdian ezin utziko dugu maleta
hori... Nunbaiten ezkutatzea ez da gaizki etorriko... Zuk hartu du-
zun burukoa baino handiagoa hartu behar du bestela norbaitek.

BIXENTE.—Nik ez diot behintzat berari helduko.

NIKAXI.—Hau duk senar ausartia sortu didana antzerkirako! Ederra
zara antzerki beldurgarri bat egiteko... Tiera, hartu zazu eta era-
man barrura.

BIXENTE.—Ez horixe!

NIKAXI.—Ez al zaitu etxeko nagusitzat sortu? Zeure egin beharrak ez
egitekotan, alferrikakoa zara... (Bultzatzen dio Bixenter-ri maleta
ingurua). Tira, gizona...

BIXENTE.—Ex horixe! Ez dut neure burua leihotik zinzilik ikusi na-
hi. Ez, ez!

NIKAXI.—Galtza gabeko senarra sortu dit oraingoan. Zuk heldu nahi
ez badiozu, neronek heldu beharko diot... (Utziko ditu eskuan di-
tuen paperak mahai gainean eta maletaren ondora joango da).

BIXENTE.—Kontuz! (Mahaiaren azpian ezkutatuko da beldurrez).
Egin behar duzu izugarria! Egin behar duzu...

NIKAXI.—(Ez da ausartzen maletari heltzen). Isildu zaitetz gizona!
Beldurtu behar nazu...

BIXENTE.—(Mahaiaren azpitik). Pentsatu al duzu ondo, maletari
heltzean zer gertatu diteken? Bom! Etxe guztia hankaz gora... Gu-
re sortzailea esnatu ere egin gabe beste mundura, neskameari be-
sotik heldurik... Ni, herriko enparantzan den kioskotik zinzilik...
Zu berriz, errotan pasatutako artalea bezala txiki-txiki egin da...

NIKAXI.—Harria bezala gogortuta utzi nazu oraintxe zure jardunare-
kin. Ez atzera eta ez aurrera...

BIXENTE.—(Mahai azpitik irten eta zutituaz). Utzi zaiozu mesedez,
dagoen tokian. Esnatzean, heldu zaiola nahi badu gure sortzaileak.
Euskal Herriak ez du galduko gauza handirik hori bezalako idaz-
lea galduta ere. (Heltzen dio Nikaxi-ri eta urrutiratu maletaren on-
dotik). Tira, goazen hemendik agudo. Zer gertatzen den, zerbait
urrutiagotik jakitea hobe izango dugu...

VIII

BIXENTE, NIKAXI eta ON TIBURZIO

TIBURZIO.—(Kanpoko atletik agertzean, eskuan duen globo bat lertu-
ko du eta zunpetekoa entzutean, Bixente eta Nikaxi lurrera eroriko
dira hilik bezala. Oherako jazkiekin dator eta xapatakin). Hau duk
gizon baten itxura! (Bixente eta Nikaxi lurrean ikustean). Eta
haueri zer gertatzen zaie? (Makurturik, begiratzen die). Esnatuko
dizkiat nahiko lo egiten dutenean. Honela ikusten banaute gaine-
ra... Haueri kaso egitea baina aurreko lanik badiat... Hara hemen
nun den nere maleta! (Hartzen du maleta eta belaunikaturik ireki-
ko du, bertan diren jazkiak ateriaz. Apaiz jantzia eta oinetakoan
hartuko ditu). Neskame tuntun horrek egin didanak ez dik neurri-
rik! Idazleak antzerkian idatzia duela nere erropak etxe honetara
ekartzeko eta ohean naizen bitartean, guztiak hartu eta ihesi... Lo-
tsa ederra pasatu diat bada kalean gora... Eskerrak gainera bi muti-
ko aurkitu ditudan eta berkin erdi jolasean naizela jendea gutxiago

konturatu den... Ederra nauk ni, hurrengo egun batetan herriko eliza nagusian sermoia egiteko! Ikusten nauten erduko, iribar eta parerrik ez duk izango! Itoko diat neskame mozolo hori, harrapatzen dudanean! (Apaiz jazkia eta oinetakoak harturik, ande egiten du etxe barrura, maleta zabaldurik lurrean utzita). Aurrena behintzat jantzi egin beharko diat edo bestela zorotzat hartua izango nauk ikusten nauten guztien aldetik...

NIKAXI.—(Esnatzean). Baina, zer gertatu da azkenean?

BIXENTE.—(Berdin). Zer gertatu? Zunpetekoarean ondoren, beste mundura iritsi garela.

NIKAXI.—(Zutituaz). Ondo, lehengoaren antzekoa da bada...

BIXENTE.—(Zutituaz). Antzekoa ez. Lehengoa... (Maletari begira). Baina, begiratu zaiozu... Irekia da.

NIKAXI.—Zer gertatu den hemen posik jakingo nuke.

BIXENTE.—Baina, ez al duzu entzun zunpetekoa?

NIKAXI.—Bai horixe!

BIXENTE.—Baina, ikusten denez, ez da ezertxo ere apurtu. Gustia, lehen bezala aurkitzen da. Zihur asko, oraindik ere oheratu berria den gure sortzailearen asmakizun txoro horietako bat izango zen.

NIKAXI.—Eman didan ikara ez da behintzat txantxetakoia izan!

BIXENTE.—Nik dut berriz nolana hiko eguna gaurkoan. Denbore gutxian bi zartateko eman dizkiot buruari. Oraintxe gogoa dut, maleta horrekin, gure sortzaile arlote hori burutik behera jotzeko. Egunen baten atera behar dit bihotza ahotik! Sortu ezezik desageratu ere berehala egin behar gaitu...

NIKAXI.—Honelako txarakeriak asmatzen jardutea baino hobea goa luke bere emaztea zaintzea. Orain ere, nunbaiten izango duk...

BIXENTE.—Ez urrutian. Maleta horren barnean benetako bonba izan bazen, hura ere, gurekin batera beste mundura ederki joango zen. Aspalditxoan ederki konpontzen da goiko etxebizitzan den Txomin edo delako horrekin eta orain ere berarekin izango da.

NIKAXI.—Eta bitartean, gure sortzaila, geroago eta gaizkiago...

BIXENTE.—Hortik atera kontuak, emakumeak nolakoak zareten...

NIKAXI.—Gizonezkoak ere ederrak zarete bada. Txomin edo delako

horrek ere, hatzapar makalak dizkik... Lehengo egun batetan, bere aldemenean bizi den emakumeak korrika ederrak egin zituen beraren ihesi.

BIXENTE.—Gure sortzailea gaisorik eta gehienez lo den bitartean, emazteak ederki gozaten du...

IX

BIXENTE, NIKAXI eta ON TIBURZIO

TIBURZIO.—(Agertuko da apaiz jantzirik etxe barrutik). Esnatu zarete azkenean...

NIKAXI.—Esnatu?

BIXENTE.—(Nikaxi-ri). Baina, nundik azaldu da zapelaitz beltz hau?

TIBURZIO.—Oherik ez al duzute lotarako? Ederki ematen zenduten bada, lurrean etzan da.

BIXENTE —Baina, ikusi ote gaituzu bada lurrean garella?

TIBURZIO.—Honuntza iritsi naizenez, lo zintan lurrean etzan da.

NIKAXI.—Lehen hemen izan bazera orduan, zuk irikiko zenduen maleta hori?

TIBURZIO.—Beharko ireki! Itxura ederrekoa etorri naiz bada honuntza. Oherako jazkiak besterik ez soinean eta kalean gora...

BIXENTE.—Eta, maleta irekitzean, bom!

TIBURZIO.—Maleta irekitzean, nere jazkiak hartu eta jaztera ezkutatatu naiz hor barrura. Norbaitek ikusita ere bestela...

BIXENTE.—Eta zunpetekoa?

TIBURZIO.—Baina, hik uste al duk herriko jaiak direla zunpetekoak botatzeko?

NIKAXI.—Ikara ederra eman dit behintzat neri zerbaitek.

BIXENTE.—(On Tiburzio-ri). Baina, nor zaren esango al didazu?

TIBURZIO.—Nor izango nauk bada? On Tiburzio, herriko apaiza. Gure idazle argi horrek bere antzerkirako sortutako pertsonai bat. Eta jakina, nolatan neskameak nere jantziak hartu eta ihes egin behar zuen, oherako jazkiekin etorri behar izan diat kalean zehar lotsa galantakin. Sinistu gero, gaurkoa ez diodala sekula barkatuko sortzaile arlote horri...

NIKAXI.—Gu ere, berak sortutako pertsonaiak gara.

BIXENTE.—Etxekoandrea eta nagusia. Senar emazteak...

TIBURZIO.—Ni orduan, zuen etxean mokadu gozoak egiten dituen izango naiz.

NIKAXI.—Orainartean, pertsonairin egokienak zuretzat izaten ditugure sortzaileak. Apaiz ez bada nagusi, aberats... (Kanpoko atera begiratuaz). Baina, iso! Hemen izango dugu etxekoandrea... (Hirurak alde egiten dute etxe barrura, maleta On Tiburzioak eramaten duela).

X

EULALI eta TXOMIN

EULALI.—(Argiak bizituke dira eta agertuko da kanpoko atetik. Gelan begiratu ondoren hitzegiten du). Aurrera, aurrera...

Ez duzu oso garbia aurkituko, baina... (Agertuko da Txomin, egoki jantzia). Gaur ere, haserrealdiren bat izan du nere senarrak itxura denez...

TXOMIN.—Baina, bera konturatzen bada...

EULALI.—Tira, tira, lasaitu zaitetz. Nere senarra konturatu? Ez berehalakoan! Bere antzerkiko pertsonaiekin, ametsetan ariko da dotore asko. Eta guztia, zuri eskerrak...

TXOMIN.—Norbait konturatzen bada ordea gure asmoetzaz...

EULALI.—Lasaitu zaitetz, gizona. Nor konturatu behar du? Sendagile! egunero egiten dio ikustalditxo bat eta azkenaldian garbi ikusia du egunetik egunera indarrak gutxitzen dituela.

TXOMIN.—Baina, ospitalera eramateko agintzen badu... Bertan egingo dizkioten azterketak zure senarrari...

EULALI.—(Maitetsu) Garaia heltzen denean zerbait aurkituko dugu. Zurekin izatearren edozer gauza egiteko erabakia hartua dut eta lasaitu zaitez. Guztia, guk nahi bezala irtengo du. Eta ondorenean, zu eta ni, betirako alkaturik...

TXOMIN.—Hori da nere nahia ere, baina kezka ez betirik naiz azkenaldian, janinean izanik unerik garratzenak hurreratzen ari direla. Gogoan izan behar dugu, zer gertatuko litzaken guztia gaizki irten ezkeroz.

EULALI.—Baina, zergatik irten behar du gaizki?

TXOMIN.—Ez dakit, ez dakit... Baina, beldur baiz. Zure senarrak zerbait antzeman ez badio...

EULALI.—Behin honezkeroz, geroago eta gutxiagoa. Egun batetik bestera zer nolako aldea egiten duen ondo dakit nik.

TXOMIN.—Baina, banua hemendik. Iruditzen zait zerbait lapurtzera etorria naizela etxe honetara. Ezin naiz egon bertan. Zer egiten ari garen pentsatzeak bakarrik ere ikara sortzen dit.

EULALI.—Egun gutxiren barruan ordea, guztia bukatuko da. Berehala dugu bizitza guztirako zoriona iritsiko. Zorion horren truk ez al du merezi, orain egiten garena egitea?

TXOMIN.—Ez dakit...

EULALI.—Zer? Orain guztia ia iritsi dugunean atzera egin behar ote duzu? Betirako zoriona eskuartean eta guztia utzi?

TXOMIN.—Ez dut nik horrelakorik esan. Baina, egiten ari garena...

EULALI.—Konturatu zaitez zure ideia izan zela. Zuk aurkitutako bi-deari jarraitzen diogula. Baina, nun gelditu dira zure ametsak? Nun, nitzaz zendun maitetasuna? Denbora luze honetan gezurretan ibili ote zara?

TXOMIN.—Ez, ez. Ez da hori. Kezka ez betirik naiz eta ezin ditut zuzendu nere pentsamenduak. Barkatu zaidazu...

EULALI.—Tira, lasaitu zaitez. Guztia egoki irtengo du, baina azken une honetan behin ere baina alkartasun handiagoa behar dugu. Gogoan izan behar dugu, orain ez dugula atzera egiterik. Aurrera

jarraitu behar dugu deika eta oso hurrean dugun zoriona iritsi dezagun.

TXOMIN.—Bai. Egia diozu. Baina, banua... Ezin naiz hemen egon... (Musu bat masailean emango dio Eulali-ri). Bihar arte. (Alde egiten du kanpoko atetik).

EULALI.—Bai. Bihar arte eta lasaitu zaitez. (Bakarrik gelditzean). Neronek ere kezka izugarria dut, baina ez dut atzera egingo. Aspalditxotik dut erabakia hartua eta nere zoriona defendatuko dut gauza guztien gaintik. (Lurrean diren paperai begira egon da azken unean). Baina, nor izan da gure etxean ni kanpoan naizen bitartean? (Lurreko paper bat hartuko du). Paper guztiak oin zaplastoak dituzte... Norbaitek zapalduak ditu... Gainera, oinetako ezberdinen arrastoak dituzte... Nortzuk izan dira hemen? (Deituko du etxe barrura). Karmele! (Beretzat). Neskame arlote honek bere lagunak etxeratu ez baditu...

XI

EULALI eta KARMELE

KARMELE.—(Agertuaz etxe barrutik). Ez naiz konturatu etxeratu zarenik.

EULALI.—Nor izan da hemen, ni kanpoan naizen bitartean?

KARMELE.—Zu kanpoan zarela? Inor ez.

EULALI.—Amorrazio handiagorik ez dit ematen gezurretan jarduteak baino! Esan zaidazu egia. Berdin zaio zure lagunak etxean izan badituzu ere.

KARMELE.—Esan ez dizut bada? Ez da hemen inor izan!

EULALI.—(Haserre). Esan zaidazu orduan, hanka arrasto hauek nork egin dituen. Ez didazu esango behintzat, etxean diren oinetako guztiak aldatuaz, lurrean diren paper guztiak zapaltzen ibili zarenik...

KARMELE.—Oraindik ez naiz hoinbeste txoratu.

EULALI.—Paper hauek orduan, nork zapaldu ditu bada?

KARMELE.—(Belaunikaturik paperai begira). Gezurretan naizela iruditzen al zaizu?

EULALI.—(Haserre bizian). Esan zaidazu agudo, hoiek nork zapaldu dituen!

KARMELE.—Lurrera bota aurrez honela izango ziren paper hauek. Esaten dizudanean, etxean ez dela inor izan, ez da izan! Txorakeri baten gatik ez dut gezurretan jardun beharrik!

EULALI.—Beste baterako jakin dezazun esango dizut, etxe honetara ez duela inork ezertara etorri beharrik, ni hemen ez naizenean! (Alde egiten du etxe barrura).

KARMELE.—(Zutituko da bakarrik gelditzean). Zeu ere, etorriko ez bazinake hobe! Pentsatuko du gainera, ijito guztiak etxeraten ditudala bera hemen ez danean? Joko dut ostikoz egunen baten... (Etxe barrura dijoela, bukatzen da lehen ekitaldia).

BIGARREN EKITALDIA

Antzeztokia, lehenengo ekitaldia bezala.

I

LINO eta KARMELE

LINO.—(Eseririk, zerbait idazten ari da mahai gainean). Bada, etxe-koandrea etortzen den unean, eman zaiozu, nik idatziko dizudana eta lehenbailehen prestatu dadila bere senarra ospitalera joateko. Nik ditudan aurrerapenakin egin dezazketenak eginak ditut eta bertan hobetoago kaso egingo diote. Egun bat gehiago etxean edukitzeak, mesede baina kalte gehiago egingo dio bestela.

KARMELE.—(Egoki jantzia da kampa joateko asmoz). Gaur, gaizkiago aurkitzen duzu orduan?

LINO.—Ezin dut ulertu zer gertatzen zaion zure nagusiari. Une argiak

izaten baditu ere, ezin da indartu. Esan behar, egunetik egunera bere odola pozoitzen dijolea. Jan edo edaten duen zerbaitek kalte egiten diola. Nik agindutako sendagaiak emango dizkiozute behintzat?

KARMELE.—Batzutan, nik ematen dizkiot...

LINO.—Batzutan bakarrik?

KARMELE —Gehienez, etxeoandreak berak emango diola esaten dit...

LINO.—(Idatzi duen papera ematen dio Karmele-ri). Etxekoandreak? Izaten al da noizbaiten etxean? Kontu ederrak entzuten dira bada berari buruz herri osoan zehar...

KARMELE.—Pentsatzen dut, bai.

LINO.—Guztia gezurra ez da izango gainera. Egunero hemen izaten naiz bere senarrari jiratxo bat egitera etorria eta... Zenbat bidar aurkitu dut etxeoandrea etxean? Oso gutxitan. Esku batetako behatzak nahikoak kontatzeko. Ez dakit baina, ez dut uste kaso gehiegirik egiten dionik bere senarrari gaisotu ezkeroztik.

KARMELE.—Beste eginkizunak izango ditu...

LINO.—Eginkizunak? Goian bizi den horrekin orduak eta orduak igarotzea al da eginkizun horietako bat? Marmarkeri ederra jarria du behintzat herri osoan. (zutituaz). Noizbaiten bere senarra maiteko zuela ez dut zalantzan jartzen, baina orain berarekin asko gogoratu gabe dela bai. Gaisoak laguntza behar duenean, ihesi...

KARMELE.—Ni hemen naiz laguntzeko.

LINO.—Bai eta eskerrak zuri. Behin baino gehiagotan gogoratzen da zutzaz nagusia.

KARMELE.—Baina, berak ez du jakingo behintzat emaztea...

LINO.—Oraindik zure nagusiaren buruak argia jarraitzen du eta nere ustez zerbait igerrria izango da. Ez dit ordea sekula ezertxo esan gai horretaz. Benetan, nahigabez betea dela iruditzen zait ordea, naiz eta alaitsu dela agertu nahi izan nere aurrean behintzat. Jakinean bada zer gertatzen den, bere osasunari ez dio gehiegi lagunduko.

KARMELE.—Eta etxeoandreak ematen dion sendagaiak bai?

LINO.—Hortarako ematen dizkiot behintzat. Nere jakinduria gehiegizkoa ez bada ere, ez duzu bada pentsatuko pozoia errezetetzen diodanik?

KARMELE.—Ez, ez. Baina, iluntzero hartzen duen horrek, nere ustez, ez dio batere mesederik egiten nagusiari.

LINO.—Iluntzero? Zer ematen diozute bada iluntzean? Ez dut uste ezer harzeko agindu diodanik iluntzean...

KARMELE.—Egon zaitetz une batetan... Berehala erakustsiko dizut. (Alde egiten du etxe barrura).

LINO.—Erakutsi zaidazu, bai. (Bakarrrik gelditzean). Oherakoan hartzeko ezer agindu ote diot bada nik? Ez dut uste...

KARMELE.—(Agertuko da etxe barrutik, flasko txiki bat eskuan duela). Hauxen da egunero hartzen duena...

LINO.—(Eskuetan harturik flaskoa). Hau? Eta zer da hau?

KARMELE.—Batzutan nik eta gehienez etxeakoandreak ematen dioguna iluntzero nagusiari.

LINO.—(Flaskoa iriki eta usain egingo dio). Baina, nundik atera duzute hau? Erakutsi zaidazu sendagai honek duen kaxa edo papera. Izango du zerbait...

KARMELE.—Nik ez dut beste ezer ikusi. Horrelaxe eman zidan etxeakoandreak eta sukaldeko armairu gainean da ordu ezkeroz, ez kaxa eta ez paper dituela.

LINO.—(Usain egiten dio berriro). Baina, nundik atera ote du bada hau? Nik agindutako sendagaia ez da. Egoniena, neronek ematea izango dut eta analizatu ondoren ekarriko dut berriro.

KARMELE.—Nahi duzun bezala. Erosketa batzuk egin beharra dut eta zurekin joango naiz. Horrela, neronek ekarriko dut berriro etxera sendagai hori, etxeakoandrea konturatu baina lehen norbaitek hartu duela.

LINO.—Nik agindutako sendagai ez da behintzat hau eta zerbait bertatik hartu ondoren analiza egiteko, berriro etxeratu besterik ez duzu.

KARMELE.—Goazen bada, nahi duzunean.

LINO.—Goazen, bai, Iruditzen zaizunean, pasatu zaitetz nere etxetik.

KARMELE.—Berehala naiz bertan. Etxekoandrea konturatu baina lehen bihurtu beharra dut berriro sendagai hori etxera. (Alde egiten dute kanpoko atetik).

II

JOSE, KOLDO eta ANASTASI

JOSE.—(Argiak zerbait gutxituak izango dira Lino eta Karmelek alde egitean. Hau, kanpoko atetik agertuko da, ondoren Koldo eta Anastasi direla). Oraintxe bai gelditu izango dela bakardadean gure sortzailea. Neskameak alde egitean, inor gabe izango duk. Birtartean etxekoandrea...

KOLDO.—(Zeharo narraz jantzia da eta izugarrizko musu- hizketa egiten du). Larunbatero bezala.

JOSE.—Zer?

KOLDO.—Larunbatero bezala.

JOSE.—Erreza duk bada, hiri zerbait ulertzea...

ANASTASI.—Larunbatero bezala.

JOSE.—Larunbatetan bakarrik? Orain direla lau ilabete bai. Orain, aste osoan bere senarrak ia ikusi ere ez dik egiten.

ANASTASI.—Ederra irten zaiok emaztea gure sortzaileari!

JOSE.—Bada gaurkoan biak batean harrapatu behar dizkiat. Ez den gaurkotik pasatuko. Ez horixe! Sortzaile arlote horrekin bukatu behar diat gaur bertan eta beraren ondoan emaztea aurkitzen bada, hobe. Joan ditezela alkarrekin pikutara!

KOLDO.—Hori! Hori!

ANASTASI.—(Koldo-ri). Iso! (Jose-ri). Zer pentsatzen haiz une honetan? Zer egiteko asmoa duk?

KOLDO.—Bom! Bom!

ANASTASI.—Isilduadi mesedez! Esan zaidak agudo Jose.

JOSE.—Honek diona. Bom! eta guztiak aidera...

ANASTASI.—Ez nauk horregatik inguruan harrapatuko. Ez horixe!
Besteak hemen diren begiratu eta berehala alde egingo diat etxe honetatik. (Alde egiten du etxe barrura).

JOSE.—Zeharo urrutira alde egiten ez badute, sortzailearekin batera deseginduko dizkiat guztiak.

KOLDO.—(Pozik) Hori! Hori! Ni behintzat, ez nauk azalduko honela antzerkian...

JOSE.—Hi horrela eta ni berriz mutua... Bikote ederra osatzen diagu!

KOLDO.—Ni behintzat, arlotea zeharo.

JOSE.—Hi arlotea? Pertsonairik bai al da arlote kutsurik gabekoa, horrek idazten dituen antzerkietan? Nerekikoak ordea, gaur bertan bukatuko dizkik.

KOLDO.—Baita nerekoak ere.

JOSE.—Goazen orduan zerbait antolatzen denbora galdu gabe, guztia lehenbailehen bukatu dezagun.

KOLDO.—Goazen, bai. (Alde egiten dute kanpoko atetik).

III

ON TIBURZIO eta ANASTASI

TIBURZIO.—(Etxe barruan). Baina, alde egin zen agudo hemendik!
Alde!

ANASTASI.—(Agertuaz etxe barrutik, ondoren haserre eta apaiz jantzirik On Tiburzio dela). Agindutakoa betetzea besterik ez dut egin.

TIBURZIO.—Agindutakoa, e? Polita etorri naun bada kalean gora... Erdi ezkutuka barre egiten zutela ikusi nauaten guztiak, Ume bat bezala, globoa eskuetan dudala... Izan ere hik, ohean naizela jantzi guztiak hartu eta ihesi...

ANASTASI.—Gure sortzaileak horrela agindu didalako.

TIBURZIO.—Sortzailea? Labazamorroa galanta hori ere! Horrek idaztiko dituenak! Eta hik berriz, berak idazten dituenak bete...

ANASTASI.—Zu ere, ez al zara berdin egiten ari?

TIBURZIO.—Ni?

ANASTASI.—Bai. Zer egiten duzu bestela apaiz jantzian?

TIBURZIO.—Egia gainera! Zer egiten diat nik honela? Aurreko antzerkirako sortu ninduen ezkerotik, nerekin egiten ari dena, ez den inola ere barkatzekoa.

ANASTASI.—Zerbait esan behar zuk...

TIBURZIO.—Esan? Zerri bihurtuta azaltzea besterik ez dinat paltara oaintxe! Sendagilea, albaitea, legegizona, epaile...

ANASTASI.—Ez dituzu nolana hiko pertsonaiak jendearen aurrean azaltzeko. Begiratu zaidazu neri. Lehengo antzerkietan bezala, oraingoan ere neskame. Beti neskamearen lanak egiten, guztien aginduak beteaz.

TIBURZIO.—Oraingo antzerkia izango da azkena. Gure sortzaile arloten horri ohe azpian jarriko diodan bonbak moztuko dio gu bezalako pertsonaiak sortzeko gogoia.

ANASTASI.—Zerbait egiten hasi baina lehen hobe izango dugu Joseekin hitzegitea. Berak ere, zure antzeko asmoak ditu esan didanez...

TIBURZIO.—Ez naiz bakarrik orduan? Hor ikusten da garbi zer nolako zorakeriak idazten dituen gure sortzaileak. Gure nagusiak. Nork daki oraindik, egokia ez zaion irudituko bere pertsonai horietakoren bat, gorrikerik, batere jantzirik gabe, jendearen aurrera azaltzea? Esate baterako, zu edo ni, orain jantzirik garen bezala, gorrikerik eta jazki gabe jendearen aurrean...

ANASTASI.—Isilik egon zaitez mesedez, horrelakorik esan gabe!

TIBURZIO.—(Eseriko da). Batere ez nintzake ikaratuko...

ANASTASI.—Izan ere zu, ederra azalduko zinake jazkirik, gabe...

TIBURZIO.—Ez nuen zuk uletu duzuna esan nahi, baizik eta ez nintzakela batere harrutuko, burugabeko gure sortzaile horrek horrelakoren bat egitea.

ANASTASI.—Eta jakina! Pertsonaia horrela sortzen badu, bete egin behar beraren nahia.

TIBURZIO.—(Zutituko da bapatean). Ez horixe! Gaur bertan moztuko dinat bidea! Joseren laguntza dudala edo beraren laguntza gabe, baina horrelako txorakeriak idazteko denbora gabe geldituko den. Eta zenbat eta azkarrago ibilita hobeto! (Alde egiten du kanpoko atetik).

ANASTASI.—(Bakarrik gelditzean eta hizketan dela, Martin eseria izan den esertokian aseriko da, mahaiaren ondoan). Batak edo besteak, gaurkoan moztu behar diote antzerkiak idazteko gogoak. Izan ere, sortzen gaitu hala moduzko pertsonaiak... Gainera, ez dut uste gauza handirik behar duenik oraintxe gure sortzaileak, beste mundurako bidea hertzeko.

IV

ANASTASI, BIXENTE eta NIKAXI

BIXENTE.—(Agertuko da etxe barrutik, Nikaxi ondoren duela). Izugarrizko pentsamenduak datozkit sendagileari entzun dioden ezkerroztik. Baina, hoinbesteko gorrotoa izan al diteke emakume batek bere senarrari?

NIKAXI.—Nik ez dakit zer esan...

BIXENTE.—Garbi agertzen da, emazteak behintzat ez diola gehiegi laguntzen bere gaisotzan senarrari. Bati ihesi da.

NIKAXI.—Gure sortzailea, geroago eta txepelago egiten dijoen bezala, beraren emaztea geroago eta urrutiago beregandik. Esan behar, gauza guztiak galduak dituela.

BIXENTE.—Eta oraingo eran gainera, bukaere nahigabetsua izango duela.

NIKAXI.—Behin here gogozkoa izan ez badut gure sortzailea, une honetan benetako nahigabea sortzen zait...

BIXENTE.—Baita neri ere. Baina, zer egin dezakegu beraren alde?

ANASTASI.—(Zutituko da entzuten egon ondoren). Baina, nori laguntzeko asmoa duzute? Gure sortzaileari ez da behintzat izango?

NIKAXI.—Lartian bada, zergatik ez?

ANASTASI.—Beraren larriak berehala moztuko dituzte On Tiburzio edo Josek. Gozoak dira bada! Eta neronek ere, egia esan behar bada, ez nuke poz txikia hartuko...

BIXENTE.—Baina, konturatzen al zara, nolaten aurkitzen den gure sortzailea? Gaisotza nagusitzen duela egunetik egunera? Geroago eta larriago?

ANASTASI.—Sendagileak horretarako dira. Egunero berarekin izaten den horren langintza da gure sortzailea berriro indartzea... Eta gainera, zertarako? Ezer balio ez duten antzerkiak idazten jarduteko? Pertsonai arlote eta xelebreak sortzen jarraitzeko, ez hanka eta ez buru duten antzerkietarako?

NIKAXI.—Benetan neskame bihotz gogorra zara oraingoan.

ANASTASI.—Berak sortutakoa!

NIKAXI.—Horrela izango da, baina...

BIXENTE.—Baina, konturatzen al zara etxe honetan zer gertatzen ari den? Zer gertatu ditekene, nik pentsatzen dudana egia bada?

ASASTASI.—Zuk pentsatzen duzunaren berri nolatan jakin behar dut, esaten ez badidazu?

NIKAXI.—Baina, zeuk ez al duzu nabaritzen zerbait gaizki dela hemen?

ANASTASI.—Inoiz izan al da zerbait egoki? Etxeko jauna idazten hasi zen ezkeroztik, guztia gaizki etxe honetan. Neretzat bai behintzat! Zuek zarete, tarteka, pertsonai itxurazkoak sortu zaituztenak. Beste guztiak narraz, arlote eta itxusi izan garen bitartean. Eta jakina! Orain, berari laguntzea erabaki duzute... Berriro ere, beste antezerki batetan zuekin gogoratu dadin eta orain bezala hurrengoan ere pertsonai dotoreak, errespetagarriak eta egokiak izan zaituzten. Bitartean gu, tximistak erre gaitzala! Baina ez, ez. Gaur bertan bukatuko dira istilu guztiak.

BIXENTE.—(Haserre, besoetatik helduko dio Anastasi-ri). Isildu saitez mesedez! Txorakeriak bakarrik esaten ari zara! Itsutua zara benetan eta ez zara konturatzen zer gertatzen den zure inguruan. Ez

al duzu entzun zer esaten jardun duten sendagileak eta neskameak orain dela denbora gutxi gela honetan bertan? Ez al duzu entzun?

ANASTASI.—Zerbait entzuteko denbora izan duzu, beste apaiz hori haserre bizian nuela aurrez aurre?

BIXENTE.—Horregatik zara bada itsutua. Ez duzulako ezertxo ere entzun eta ez duzulako jakiterik izan etxe honetan gertatzen denaren berri... Baina, garaia heldu da gertatzen denaren berri jakiteko eta guztien iritziak azaltzeko, denok batean erabaki bat hartzeko.

ANASTASI.—Zer gertatzen den jakitea ondo iruditzen zati, baina nerekin ez kontatu gure sortzaile horri lagundu nahi badiozute.

NIKAXI.—Oraingoan behintzat, benetan buru gogorra sortua zaitu.

ANASTASI.—Gogorrenetakoa ez horregatik! Esango didazu, zuek esaten dituzuten txorakeriak entzuten dituztenean On Tiburzio eta Jose nolakoak diren.

NIKAXI.—(Beretzat). Gogorra duk oraingoan ere horrelakoak sortzea!

ANASTASI.—(Nikaxi-ren ondora joanaz). Zer ari zara marmarrean?

NIKAXI.—(Haserre). Nahi dudana! Gogoan izan, etxeakoandrea naizela! Neskamea ere agintzen hastea bakarrik behar dut oraintxe!

ANASTASI.—Zuk nahi duzuna esan eta ezin egongo naiz isilik!

BIXENTA.—Berriketan jardun da gauza gutxi aurreratuko dugu. Esan dudan bezala, garaia heldu da zerbait egiteko eta egokia izango dugu lehenbailehen guztiok alkarrekin hitzegitea. Tira Anastasi, esan zaiezu beste guztieri, honuntza etortzeko.

ANASTASI.—Hori duk! Orain ere, nik joan behar...

NIKAXI.—Neskamea zarean ezkeroz...

ANASTASI.—Baita zera ere!

BIXENTE.—Tira, joan zaitez agudo!

ANASTASI.—(Haserre). Beti neskame eta gainere nere sortzaileari lagundu? Ez eta mailuarekin buruan jotzea nahi badu ere norbaitek. Ez horixe! (Alde egiten du kanpoko atetik).

NIKAXI.—(Bixente-ri). Zerbait egin al dezakegu?

BIXENTE.—Guztiok bat egiten badugu, zerbait asmatuko dugu. Ho-

rrek esan duen bezala, beste horiek haserre badira ordea, ez dugu lantegi ederra izango.

NIKAXI.—Izan ere, gure sortzaileak egin dituenak...

BIXENTE.—Oraingoa behintzat gu, itxurazkiak osatu gaitu.

NIKAXI.—Egia diozu, baina begiratu zaiezu beste hoieri... Ez da haritzekoa, berak sortzailearen aurka izatea.

BIXENTE.—Gaisorik dela jakinda ordea...

NIKAXI.—Goazen zer eraten aurkitzen den ikustera. Beste guztiak etorri bitartean nahiko denbora dugu...

BIXENTE.—Goazen, bai. (Alde egiten dute etxe barrura).

V

ON TIBURZIO

TIBURZIO —(Agertzen da kanpoko atletik, saku bat zerbaitekin duela eskuan. Alde guztietara begiratuko du lehenik). Gaurkoan ez diat zutik utziko etxe honetan, ez da armiarma sararik ere! Leporaino egina nauk oraintxe nere sortzaile horrekin. Aralargo gainean ere entzungo duk bonba honek aterako duen zunpetekoa! (Pentsatzen egon ondoren). Baina, nun jarriko diat? (Mahaira ingurutuaz). Hementxe... Hementxe izango duk onena... Horrela, idazlea bertan den unean, hankak alde batera, besoak bestera... Burua berriz, joan dadila nahi badu erretorearen baratzara! Ez dik gehiago, gu bezalako txorimalorik sortuko. Ez horitxe! Berehala hasiko nauk gustia prestatzen. (Sartuko da mahaiaren azpian). Bera honuntza etortzen danerako egiten badut, hobe... (Pentsatuaz). Baina, neskamea edo etxeoandrea konturatzen bada? (Irtetzen du mahaiaren azpitik). Hobe izango diat guztiak oheratzean... Ohean? Zergatik ez, ohe azpian jarri? Ametsetan dela, bom! eta une batetik bestera ameriketarren koete horiek baina azkarrago behetik gora... (Barrez). Ilargia eta eguzkia ere atzean usten dituela...

VI

ON TIBURZIO, JOSE, KOLDO eta ANASTASI

JOSE.—(Kartoizko kaxa handi bat duela eskuetan, kanpoko atletik agertuko da. Bere ondoren, Koldo eta Anastasi). Nahi dutena esan dezatela. Gaurkoan ez diat atzera egingo!

KOLDO.—Ez da nik ere!

ANASTASI.—Kaxa zahar horrekin ez duk berehalakoan bere bizia moztuko.

JOSE.—Eta nork esan din hiri kaxa hau horretarako dudala? Hau neska, gure sortzailearen zatiak biltzeko dun. Zatiak biltzeko!

TIBURZIO.—(Besteak agertu diren ezkeroztik, sakua nun ezkatatu ez dakiela ibilia da). Zuek ere, gure sortzaile hori...

KOLDO.—Bom!

JOSE.—Ez nauk ni gehiago, horrek idatzitako txorakeriak egiten ibiliko!

TIBURZIO.—(Lasaiago). Orduan guztiok, berdin pentsatzen diagu. (Sakua erakutziaraz). Prestatua diat gure sortzaile horrentzat opari ederra eta honen kilimatuko dik.

JOSE.—Hik ere bai?

ANASTASI.—Ikusiko litzateke apaizak ere nolakoa irten duen oraingoan.

TIBURZIO.—Apaiza? Beste horrek bururatutako lelokeria! Baina gaurkoan, kenduko zizkioat gogoak behin betirako!

JOSE.—Guk asmatu dugunak ondo harrapatzen badu, bere zatirik handiena, hatzazalaren bezalakoa geldituko duk. Eta horretarako diat kaxa hau. Ondorenean, zati horiek guztiak bildu eta sutan erretzeko.

KOLDO.—Hori! Hori!

TIBURZIO.—Ez duk lantegi ederra hartu behar.

JOSE.—Pozik egingo diat ordea!

ANASTASI.—Baina, ez al zarete konturatzen gaisorik dela benetan gure sortzailea? Geroago eta larriago dela?

JOSE.—Larrian, larrian... Beti dun hori larrian, baina hala ere eguna joan eta eguna etorri, zerbait idazten. Antzerkia idazten... Gure antzeko pertsonaiak sortu eta sortu... Eta zertarako? Jendearen aurrean gu, txotxolo batzuk bezala agertzeko.

ANASTASI.—Oraingoan behintzat, hirekin ez dik asmatu izango.

JOSE.—Naizen baina okerragoa asmatu behar al ziñen oraindik?

ANASTASI.—Ederra haiz mutua izateko!

JOSE.—Anastasi, Anastasi... Harpa jotzen ez hasi.

ANASTASI.—Txisterik ez gero e? Emango diat bestela, betirako mututa gelditzeko horietako zartatekoa!

JOSE.—Itxura dun hik ere, pozik haizela... Eta guztia gure sortzaile arlote horren lana! Baina oraingoan, guztia moztuko diagu bapatean.

TIBURZIO.—Bai horixe!

KOLDO.—Bom!

TIBURZIO.—Bom!

VII

Lehengoak, BIXENTE eta NIKAXI

BIXENTE.—(Agertuko da etxe barrutik, ondoren Nikaxi duela). Zer? Festaren bat ospatzen al zarete?

JOSE.—Bezperako zuziriak besterik ez dira oraingo hauek.

BIXENTE.—Festa handiak dituzute orduan oraingoz horrela zaretela?

TIBURZIO.—Bai horixe! Guztiok dantzan egin behar dugu oraingoan! Ez dik gehiago idazten lanik izango nik osatu dudan bonbak parean harrapatzen badu.

KOLDO.—Bom!

BIXENTE.—Baina, guztiok erotuak al zarete? Zer uste duzute iritsiko duzutela gure sortzaileari bizia moztuta?

JOSE.—Aurrenik behintzat bake ederra!

TIBURZIO.—Betirako lasaitasuna!

BIXENTE.—Tira, tira... Eseri zaitetze txorakeririk esan gabe.

JOSE.—Eseri? Guztia bapatean zapuzteko ueña iritsi denean, eseri? Ez horixe!

KOLDO.—Bom!

TIBURZIO.—Ez dut neronek ere atzera egingo oraingoan. Eseri behar bada, eseriko naiz, baina ez pentsatu gero buruan dudana egin gabe geldituko naizenik.

KOLDO.—Bom!

BIXENTE.—(Koldo-ri). Isilik egonadi mesedez! Eseriadi agudo!

JOSE.—Geroago hitzegiteko denbora izango diagu. Orain, beste lan batzuk dizkiagu.

BIXENTE.—Hi ere, isilik! Entzun zaidazute aurrena esan behar dudana. (Jose, On Tiburzio, Koldo, Anastasi eta Nikaxi eseriko dira). Konturatuak izango zarete guztiok, gure sortzailea benetako larrian dela...

TIBURZIO.—Horrelako txorakeriak entzuten alfarrik naiz ni hemen.

BIXENTE.—(Haserre). Eseri zaitetz agudo edo nagusia nor den etxe honetan berehala jakingo duzu. Entzun zaidazute eta geroago zer-bait esateko ueña izango duzute.

JOSE.—Aurrez esan nahi dizut ordea nik, ez dudala atzera egingo.

KOLDO.—Bom!

BIXENTE.—Baina, isilik egongo al zarete? (Unetxo baten ondoren guztiak isilik direla). Esan dudana bezala, gure sortzailea benetako larrian da. Gaisotza benetan nagusitua du eta egunetik egunera txepeltzen dijoela gustiok konturatuak gara dudarik gabe. Gaisotza esan dut... Gaisotza ezezik ordea, okerragoko gertakizunak dira etxe honetan. Pentsatzen naiz, esku gaizto bat ez ote den gure sortzailearen bizitza moztu nahirik.

JOSE.—Guretzat lan bat gutxiago orduan!

BIXENTE.—Baina, hik uste al duk?... Zuek uste al duzute, gu bizi gindezkela gure sortzaileari bizia kenduta? Ez duzute oraindik pentsatu, bera hiltzean gu ere herioak bereganatuko gaituela. Berak sortuak garenez, berarekin batera herioa izango dugula?

JOSE.—Ederra kontua!

BIXENTE.—Ez gaituk ezer bera gabe. Ez gaituk inor... Ezerezean geldituko gaituk gure sortzaileak azken arnasa ematean.

JOSE —Ederra kontua!

NIKAKI.—Egia zioz Bixentek oraingoan. Gure bizitzak, gure sortzailearen bizitzak jarraitzen duen bitartean jarraituko dik. Bera hiltzean ordea, gu ere ezerezean geldituko gaituk. Berarekin bat eginak gaituk eta ez diagu inola ere ihes egiterik.

TIBURZIO.—Zertarako sortu gaitu orduan?

BIXENTE.—Gaurkoan behintzat sekulako buru gogorrek zarete. Berak idatzia duen antzerkiko pertsonaiak besterik ez garelako konturatzan al zarete? Iritzi bat azaltzeko sortu gaituen tresnak besterik ez...

JOSE.—Ederra kontua!

ANASTASI.—Tira Jose, entzun zaiok isilik nagusiari.

JOSE.—Nagusia? Igartzen zaion bai zergatik den gure sortzailearen alde... Ez nik bezalako pertsonaia izan behar baluke!

BIXENTE.—Iso! Haserretu behar dut bestela norbaitekin! Une honetan, nagusia edo morroia, neskamea edo apaiza izateak ez zioz baxterez ajola. Gure bizitza duk arrisku bizian eta zerbait egin beharrean aurkitzen gaituk.

KOLDO.—Bom!

BIXENTE.—(Koldo-ren ondora joanaz). Baina, ezer ulertzen al duk? Zer esaten dudan entzuten al duk?

KOLDO.—Bom!

ANASTASI.—(Bapatean, Koldo-ren ondora joango da). Isilduadi mesedez edo sartuko diat oinetako bat ahoan... (Bere eserlekura joango da). Atera behar nau nere onetik!

NIKAXI.—Isildu gaitzen guztiok...

BIXENTE.—Sinistu zaidazute esaten dudana. Sortzailea gure artean eta gainera bizirik ez bada, hemen garen guztiok ezerezean geldituko gara. Hori da egia eta gainera egi bakarra.

TIBURZIO.—Bizi dadila orduan.

JOSE.—(Zutituaz). Hara hemen atzera egin behar ez zuen apaiza. Hau esaten ari den txorakeriak entzun dituela eta berehala aldatu.

ANASTASI.—Hik ere berdin egitea hobe izango duk.

JOSE.—Ederra kontua!

BIXENTE.—(Jose-rena inguratuaz). Begira Jose. Egia duk pertsonai aldrebesak sortu gaituela. Egia duk baita ere jendearen aurrean baregarriak azaltzen garela. Hori horrela izanik, egia baita ere gure artean bereganako gorrotoa sortu dela. Guztia duk egia eta handia gainera. Baina, ez duk gezurra, bera hiltzean gu ere ezerezean geldituko garela.

JOSE.—Txorakeriak!

ANASTASI.—(Zutituaz). Txorakeriak? Bada ez bada ere, ez diat utziko gure sortzailearen aurka ezertxo egiten. Ez horixe!

NIKAXI.—Ez da nik ere!

TIBURZIO.—Gauzak horrela direla...

BIXENTE.—Begira. Gauza bat dut ordea guk beraren aurka zerbait egitea eta beste gauza bat berriz beste norbaitek gure sortzaileari bizia moztu nahi izatea. Guretzat, era batera edo bestera gertatu ditekane berdin zaiguk, gogoan izan da, bera bizirik den bitartean gu ere horrela izango garela. Bera hiltzean berriz, ezer ez...

NIKAXI.—Eta zeharo gaisorik dela ondo dakigu.

BIXENTE.—Eta gaisotza horrek menderatu du. Gaisotza dela esan bдитеke behintzat berak duena. Esan dut lehenago ere eta berririo esango dut, gaizkile bat dela uste dudala etxe honetan.

TIBURZIO.—Zer? Orainartean ez dut nik behintzat ezertxo egin beraren aurka.

JOSE.—Ez da nik ere!

BIXENTE.—Sendagileari entzun diodan ezkeroztik, benetan kezka handia dut barnean. Eta pentsatzen egon ondoren, susmo txarra ginak ditut gure sortzailearen emazte horrezaz...

JOSE.—Zer?

TIBURZIO.—Zer diozu gizona? Nolatan pentsatu ditzakezu horrelako txorakeriak?

NIKAXI.—(Zutituaz). Txorakeriak izan da hobe! Ez ote zarete oraindik konturatu emaztea gure sortzaileak noiz hankak luzatuko dituen zain dela, hemen goian bizi den horrekin bat egiteko? Gaisoari laguntzen izan beharrean, beste zarpailu horrekin dela beti?

JOSE.—Egia diozu bai, egia.

TIBURZIO.—Egunean baina egunean sarriago berarekin...

KOLDO.—Bai horixe!

NIKAXI.—Eta uste al duzute, sendagileak agindutako sendagaiak ematen dizkiola bere senarrari? Berak nahi dituen zikinkeriak besterik ez! Gainontzeko guztiak arraskan behera inor konturatu gabe...

TIBURZIO.—Tira, tira... Hori, ezin dezaket sinistu.

JOSE.—Zuek, zeharo txoratzen hasiak zarete.

NIKAXI.—Baita zera ere!

BIXENTE.—Sendagilea ere benetan harrিতua da nolatan ez duen gaisotza gaindutzen gure sortzaileak eta oraindik denbora asko ez dela, berarekin eramana du analizatu nahirik etxekoandreak iluntzeko edanaren dion sendagaia.

NIKAXI.—Sendagai edo beste zerbait...

BIXENTE.—Hori da. Sendagaiaren orde z beste zerbait okerragoa ematen saiatzen denik ez nuke esango.

JOSE.—Hori duk hori, maitetasuna diona senarrari!

KOLDO.—Gainezkakoa!

ANASTASI.—Eta ez al da konturatzen gure sortzailea, bere emaztea zer egiten ari zaion?

JOSE.—Hori konturatu? Ez eta berriro jaiota ere!

TIBURZIO.—Eta gu bitartean, bere aurka egiteko gauzak pertatzen... Gure aldean etsai gogorragoa dik inguruan, itxura denez.

BIXENTE.—Esan dizuedan bezala, zuen asmoak alde batera utzi beharko dituzute, berarekin batera guztiok ezerezean gelditu ez gaitzen. Beraren bizitza zaindu behar dugu edo bestela, gureak egin du.

TIBURZIO.—Prestatzen jardun duguna ordea ez duk alferrikakoa izan. Emaztea bada bere aurka, berarentzat izango duk orain gure oparia.

KOLDO.—Bom!

JOSE.—Horrela gure sortzailea bizirik izango diagu.

KOLDO.—Bom!

ANASTASI.—(Etxe barrura begira egon da azken unean). Iso! Nagusia dator...

BIXENTE.—Goazen agudo hemendik (Tiburziok bere sakua hartuko du eta baita ere Josek bere kaxa. Guztiak, presaka, alde egiten dute kanpoko atetik).

VIII

MARTIN

MARTIN.—(Argiak zerbait altxatuko dira. Agertuko da larrian, ibili ezinean eta oherako jazkiak soinean dituela. Makila bat ere izango du). Egunean baino egunean, indar gutxiago dut eta nere azkena hurreratzen dela nabaritzen dut... (Mahai ondoan den bere eserlekuan eseritzen da). Nere antzerkiak hemen gelditu beharko dute azkenean bukaera eman gabe. (Isilaldiak eginez hitzegiten du). Pentsatzen naiz, azkenean nere bizitza bera ere ez ote den antzerki bihurtu... Urteetan zehar sortu ditudan pertsonaiak nere esanetara izan ditudan bezala, orain neroni aurkitzen naiz berak bezala nere emaztearen eskuetan. Nik berari izan diodan maitetasunak, ez zuen honelako erantzunik merezi... Benetako larrian naiz orainxe... (Papera eta arkatza hartuko ditu, idatzirik ondoren). Aspal-ditxoan nere emaztea ihesi dut eta hitzez esateko erarik izan ez dudalako, nahi nioke zerbait idatzia utzi. Azken agurra bada ere... (Idazten du hitzeginez). “Nere emazte maitea...” (Jarraituko du

idazten isilean. Ondoren, mahaiaren kaxoi batetik pistola bat ateriaz, tiro bat entzungo da eta mahaiaren gainean burua duela hilik geldituko da. Argiak, indar gutxiago izango dute).

IX

MARTIN, BIXENTE, NIKAXI, ANASTASI, JOSE, ON TIBURZIO eta KOLDO

BIXENTE.—(Agertu da kanpoko atletik, ondoren Nikaxi, Anastasi, Jose, On Tiburzio eta Koldo direla. Guztiak nahigabez datoz). Hemen, gure sortzailearen azkena...

NIKAXI.—Eta berarekin gurea ere bai.

JOSE.—Baina, zerk bultzatu dio erabaki zorrotz hau hartzeko?

TIBURZIO.—Zihur asko, jakinean zen bere emazteak zituen asmoak... (Martin-en ondora joango da). Oraindik ere bizirik da.

BIXENTE.—Ez gaituk oraintxe denbora luzerako.

TIBURZIO.—Azken unean ere, zerbait idazten jarduna da. Begiratu zazue...

NIKAXI.—(Martin-en ondora joanaz, mahai gainean den eskutitza hartuko du eta begira egon ondoren, negarti irakurriko du). “Nere emazte maitea: Konturatua naiz nitzaz egiten ari zarena, baina nik zutzaz dudan maitetasunak gainduzten ditu zure gorroto eta ikus-tezinak. Hiltzaile bat bezala agertu ez zaitezten, neronek moztu dut bizia eta bera da nere maitetasuna nortarainokoa den azaldun duen ezaugarria. Nerekin aurkitu ez duzun zoriona, izan dezazula, izan dezazula beste norbaitekin, opa dizut bohotzez...”

BIXENTE.—(Isil unearen ondoren) Jaungoiko santua! (Nikaxik, eskutitza estalki batetan sartzen du eta mahaiaren gainean utzi).

ANASTASI.—(Erdi negarrez). Ez zuen bihotz txarra gure sortzaileak.

TIBURZIO.—Ez, ez. Beretzat izugarriak esaten jardun badugu ere...

JOSE.—(Egon ezinean da). Baina, zer gertatzen zait neri? (indarrak gutxitzen joango balitzaiozke bezala).

NIKAXI.—(Berdin). Guztiok ere, zure antzean izango gara berehala...

Gure sortzailearen arnasa ahultzen dijoen bezala, gure indarrak ere gutxitzen dijoaz.

BIXENTE.—(Berdin). Berak sortutako pertsonaiak garenez, berarekin batera galdu egin behar guk ere...

TIBURZIO.—(Berdin). Gure azken antzerkia bukatu dugu orduan.

BIXENTE.—(Batak besteeri heldurik, indar gabe, etxe barrura dijoaz). Bai. Gure antzerkia bukatua dugu... (Guztiak etxe barrura ezkutatzean, argiak zerbait indartuko dira).

X

EULALI eta KARMELE

EULALI.—(Agertuko da kanpoko atetik, ondoren Karmele duela). Orain ere zerbait idatzi nahiko zuen eta beti bezala lo mahai gainean...

KARMELE.—(Inguratuko da Martin-en gana). Nagusia! Nagusia! Etxekoandrea, nagusia oraingoan ez da ondo...

EULALI.—(Martin-en ondora joanaz). Martin! Martin! (Astinduko du). Martin!

KARMELE.—Begiratu zaiozu... Zauritua da.

EULALI.—Jaungoikoa! Deitu zaiozu agudo sendagileari. Baita apai-zari ere.

KARMELE.—Hau, hilik da. Nagusi hilik da.

EULALI.—(Mahaiko kaxoitik aterako du pistola eta mahai gainean utzi). Azkenean bere buruari tiro bat eman izango dio... Horixe bakarrik behar zuen...

KARMELE.—Begira... Zerbait idatzia da hemen (Mahai gaineko paper bat ematen dio Eulali-ri).

EULALI.—(Irakurriaz). "Gaisotza nagusitua dudala ikustean eta sendatzeko erarik ez, barkatu zaidazute nere bizia mozteko hartu dudan erabakia. Koldar bat izan naiz azken unera bitartean".

KARMELE.—(Eginaz). Aitaren, Semearen eta Espiritu Santuaren ize-nean.

EULALI.—Egia dio bai, koldar eta kobardea izan dela esatean. Tira, zoaz agudo apaizari deitzera eta baita ere sendagileari... Ez dugu beste ezer egiterik...

KARMELE.—Apaizari deitzea nahikoa dut. Sendagilea, berehala etortzekotan gelditu da.

EULALI —Deitu zaiozu bada agudo.

KARMELE.—Baina, nagusia hemen utzita...

EULALI.—(Haserre). Baina, joan zaitez agudo! Sendagileak era horretan ikustea hobe izango da.

KARMELE.—(Mahai gainetik harturik eskutitz estalia). Hau zuretzat izango da. Zure izenean da behintzat...

EULALI.—Eman zaidazu eta irten zazu agudo mesedez! Haserretu behar dut bestela...

KARMELE.—(Ematen dio eskutitza Eulali-ri). Banua, banua... (Alde egiten du kanpoko atetik).

EULALI.—(Bakarrik gelditzean). Ederra egin duk azkenean! Lana erreztu egin didak behintzat eta benetan eskertzekoa duk. Gainera idatzitakoa benetan baliotsua duk... (Eskuetan duen eskutitza gatik). Eta hau, zer ote da? Hik idatzia ote duk (Irikiko du eskutitza esertzen den bitartean. Ondoren, irakurri egiten du isilean, erdi negarrez dela). Bazekien, bazekien berak, zer ari nintzen... Baina, egunetan eman diodan pozoi hori ezkutatu egin behar dut agudo! (Zutituaz). Inork aurkituko baluke bestela, une larriak izango nituzke... (Alde egiten du presaka, etxe barrura).

XI

KARMELE eta LINO

KARMELE.—(Agertuko da kanpoko atetik, ondoren On Lino dela). Horrelaxe aurkitu dugu.

LINO.—(Martin-ena joan eta begiratzen dio pultsoa eta zauria). Hau, hilik da. Zerbait lehenago iritsi banintzen ere, alferrikakoa izango zen zihur asko.

KARMELE.—Hori da herioa izan duena azkenean.

LINO.—Baina, nun da etxeoandrea?

KARMELE —Hemen izan behar du nunbaiten. Ni banua, apaizari deitzera (Alde egiten du kanpoko atetik).

LINO.—(Bakarrik gelditzean). Alde egin ez badu honuzkeroz emazteak... Azkenean, bere askatasuna iritsia du, berak nahi bezala ez bada ere (Patrikatik aterako du lehen Karmelek emandako flasko txikia). Senarrari eman egin behar zaio pozoi zikinkerri hau... Eta guztia, beste batekin txoratu delako... Baina, ez dio guztiak berak nahi bezala irtengo. Ez horixe! Hertzainen eskuetan jarria dut hemen gertatzen zenaren berri eta ez dio onik egingo berak pentsatzen zuena betetzeak. (Gordetzen du patrikan flasko txikia).

XII

LINO eta EULALI

EULALI.—(Agertuko da etxe barrutik, erotura bezala). Karmele! Karmele! Itoko dut oraingoan! Esandakorik egiten ez du sekula ikasiko!

LINO.—Senarra galduta, negarrez izango zarelakoan etorri banaiz ere, ikusten dut beste era batetan urkitzen zarela.

EULALI.—Baina, nolatan sartu zara?

LINO.—Neskameak atea iriki didalako, bidean aurkitu nau eta berak esan dit...

EULALI.—Ez du egun bakar bat ere gehiago egingo etxe honetan. Gaurkoa azkena! Gauzak jasotzen ez dakienik ez dut behar hemen.

LINO.—(Patrikatik flasko txikia ateriaz). Ez ote zara honen bila izango?

EULALI.—(Erotua bezala). Zer? Zer egiten du horrek zure eskuetan? Eman zaidazu agudo! Eman zaidazu!

LINO.—Hemendik aurrera ez duzu honen beharrik izango.

EULALI.—Eman zaidazu! Eman zaidazu agudo mesedez!

LINO.—Zure senarrak ez du gehiago honen beharrik. Beste bide bat aukeratu du berak bizia mozteko.

EULALI.—Ez, ez! Eman zaidazu agudo mesedez!

LINO.—Nik agindutako sendagaien ordeztu hau eman diozu zure senarri eta horregatik zijoen egunetik egunera ahultzen eta txepel-tzen. Benetan zail egin zait etxe honetan gertatzen zenaren berri jakitea, baina azkenean egia garbi agertu da.

EULALI.—Sendagaia da hori ere! Sendagaia da!

LINO.—Hau sendagaia? Pozoi naskagarri bat besterik ez! Azken aldian egiten jardun duzunak zigorra ondo merezia du. Gainera us-teko zenduen, guztia ondo aterako zela... Zoriona iritsiko zenduela bide horretatik jokatuta... Emakume arlotea!

EULALI.—Madarikatua etxe honetan sartu zinen unea!

LINO.—Beranduegi konturatzea da nere errurik handiena. Lehenago ez jakitea zer gertatzen zen... Zure senarra bizirik izango zen orain. (Kanpoko atera joango da eta deitu). Zatozte aurrera! (Agertuko dira bi Udaltzain). Eraman zazute emakume hau...

EULALI.—Ez, ez! Ni ez naiz hiltzailea! Ni ez naiz hiltzailea! (Baina dela, bi Udaltzainek eramaten dute kanpoko atetik).

LINO.—(Inguratuko da Martin-en gana). Hau da idazleen herioa! (Bapatean, argiak itzaliko dira).